

Pallaýan adamlaryň ýurdy / satiriki erteki

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Pallaýan adamlaryň ýurdy / satiriki erteki PALLAÝAN ADAMLARYŇ ÝURDY

Bir bar eken, bir ýok eken. Saňa bolsa maňa ýok eken, maňa bolsa saňa ýok eken.

Gadym zamanlarda Ýer togalagynyň bir ýerinde bir ýurt bar eken. Bu ýurduň adamlary bagtyýar durmuşda ýaşap ýörkäler, günleriň bir günü, Hudaý hiç kimiň başyna salmasyn welin, bir ýokanç kesel ýaýrap, olary aldym-berdime salmaga başlapdyr. Ol şeýle bir kesel bolupdyr welin, ýurtdaky adamlaryň köpüsi horlanmaga, kiçelmäge, birnäçeleri-de semremäge, daýawlaşmaga başlapdyr. Munuňam üstesine horlanýanlaryň boýy gün geldigiçe kiçelip barýarmyşyn. Emma bu ownama, bu kiçelme, bu horlanma şeýle bir assa-ýuwaşlykdan bolýarmyşyn welin, hiç kim özüniňem, özgeleriňem kiçelip barýandygyny duýanokmyşyn.

Her kim günde bary-ýogy baş-on gram ýeňläpdir, bir-iki millimetr kiçelipdir. Adamlar kiçele-kiçele, horlana-horlana, bir wagt gelende hasa ýaly inçelip, tagan ýaly pessejik bolupdyr. Olar gün geçdigiçe mundanam beter gysgalyp, ownap barýarmyşyn.

Şol bir wagtyň özünde birnäçe adamlar günbe-günden semräpdir, daýawlaşypdyr. Horlanýanlaryň kiçelmesi, ownamasy ýaly, bularam öz gezeginde daýawlaşyp, semräp, döw ýaly bolup barýandyklaryny ne özleri, ne-de başgalar duýupdyr.

Boýlary ýangyn gözegçisiniň diňi ýaly uzapdyr, göwreleri bolsa gaýyk ýaly ersip gidipdir. Emma ol ýurtdaky semreýänleriň sany, horlanyp barýanlaryň sanyna deň dälmişin.

Iki tarapyňam sany bir-birine deň dälmiş. Baş-on sany horlanýanyň deregine, diňe bir adam semreýärmişin. Horlanýanlaryň çagalary-da ejizje, pisse dänejiği ýaly kinniwanja doglup başlapdyr.

Muňa derek çişikleriň çagalary piliň çagasy ýaly uly bolup dogulýarmyşyn.

Dogabitdi kinniwanjalar bilen dogabitdi äpet bolanlar bu zatlary bolaymaly zat diýip düşünişdirler, olar bu zatda hiç bir terslik, hiç bir çaprazlyk, hiç bir adatdan daşary zat görmändirler. Görmeýişleri ýaly-da, özlerinden has kiçileri görüp, olara garap, «Hudaýjan, muňa-da şükür, kiçiňem kiçisi bar. Men ýene gowu-la!» diýip oňayarmyşyn.

Günbe-günden ýarsyp barýanlar bolsa, özlerinden has daýawlary görüp, «Hudaýjan, meni ondanam daýaw et!» diýip dileg edermişin. Edilen dilegleri, nalyşlary eşidip duran Hudaýam olary barha semrediberipdir.

Bir wagt gelipdir, semröp-ýognap gidenler bolýan jaýlaryna, ýatýan otaglaryna, ýöreýän ýollaryna sygmandyr. Onsoň olar aýaklary ýorganlaryndan daşyna somalşyp duransoň, ýorganlaryny aýaklaryna görä uzaltmaga, ýollary göwrelerine görä giňeltmäge, öýleri-de boýlaryna görä ulaltmaga başlapdyrlar.

Ýene bir wagt gelipdir, giňelden ýollaryndandanam geçip bilmändirler, beýgeldən jaýlaryna-da girip bilmändirler, uzaldan ýorganlaryna-da sygmandyrlar. Onsoň olar ýene-de öýlerini, ýollaryny, ýorganlaryny täzeläpdirler. Meýdanlar darlyk edipdir, täze ýerleri açypdyrlar. Ýaşaýan şäherleri darlyk edensoň, şäherden daşyna çykypdyrlar. Ýaýyldygyklaryça ýaýylyp, joşduklaryça joşup barýarmyşynlar.

Kiçelýänler bolsa peseldigiçe peselipdirler, ownap bildiklerine ownapdyrlar. Olar bir wagt gelipdir welin, käbirleri öý diýip garpyz paçagyna, käbiri hozuň, pissäniň gabygyna girer ýaly derejä gelipdir.

Iş munuň bilenem gutaraýmandyr. Birnäçe wagtdan soň kinniwanlaşyp barýanlar düýbünden ýok bolmaga başlapdyr. Hatda göz bilenem saýgaryp bolmandyr. Diňe mikroskop bilen seredilende görüp bolýarmyşyn. Hemmeler бүтін bu bolýan zatlary adaty bir zat hasaplapdyrlar, hiç kim bir alajyny tapjagam bolmandyr.

Şeýdip ýörüşlerine, daýawlaşýanlaryň daýawlaşmasy, semreýänleriňem semremesi durupdyr. Munuň bilenem gutaraýmandyr. Olaram birden kiçelmäge, ownamaga başlapdyrlar.

Gün geldigiçe horlanýarmyşlar. Özem olaryň horlanyslary semreýişleri ýaly kem-kemden däl-de, birdenkä bolupdyr. Öňler boýy günde bir-iki millimetr uzaýan bolsa, indi bir-iki garyş gysgalypdyr. Öň günde birküç gram semreýänler, indi günde 5-10 gram birden horlanypdyr. Gije ýatanda boýy baş metr, agyrlыgy iki tonna bolanlar irden turanda boýy iki metr, agramy iki ýüz kilo bolup oýanyndyr. Çaltlyk bilen pagyş-para eremäge başlapdyrlar.

Bir wagt gelipdir, olar indi bir-birlerini-de tanaman başlapdyrlar, aýna seredenlerinde öz keşplerinden gorkmaga durupdyrlar. Tükenmez gaýgy-alada galyndyrlar.

Bu gorky bilen kiçele-kiçele başbitin ýok bolup gidenimden-ä ölenimem gowudyr diýip öz janlaryna kast edenlerem bolanmyşyn. Yzly-yzyna özlerini öldürýärlermişin. Şäheriň çar künjünde ahy-nalalar, nalyşlar asmana galyndyr:

– Horlanýarys!..

– Eräp barýarys!...

– Tükendik!...

Aglamak, iňňildemek, ahy-efgan hiç zada ýaramandyr. «Başbitin ýok bolup gitmänkäk kellämizi işledeliň. Kiçelmä garşy bir çykalga tapalyň!» diýipdirler.

Olar indi semremekden, ulalmakdan ellibizar geçen, öňki durkuna galsalaram kaýyl bolupdyr. Lukmanlara ýüz tutupdyrlar. Lukmanlaram olardan beter. Her kim öz gamy başyndan agdyk. Göz-görtele ownap, eräp barýarmyşlar. Bu şeýle bir ýokanç keselmişin welin, ondan oňa, mundan muňa geçýärmişin.

Lukmanlar semremegiň garşysyna dermän-däri edipdirler, süňkleri iýmitlendiriji sanjymlar urupdyrlar. «Doýa garna iýiň. Gamlanmaň, janyňyzy gynamaň!» diýipdirler. Emma bu aýdylanlaryň hiç birisi peýda bermändir.

Soňra ol ýurtda ýaşaýanlar oturyp oýlanypdyrlar, «Başga bir ýurtdan derdimize derman tapjak hünärmen gözläliň» diýipdirler. Diýişleri ýalam edip, dünýäniň semizlige garşy iň ökde hünärmenini ýurtlaryna çagyrypdyrlar. Hünärmen gelipdir, kiçelenlere, maýda bolup gidenlere bakyp:

– Bu täze dörän kesel däl – diýipdir. – Dünýäniň başga ýerlerinde-de duş gelyär. Her näçe ýokanç keselem bolsa öňüni

alsa bolar. Araňyzda biraz wagt ýaşajakdyryn. Men näme etsem, sizem meniň edenimi gaýtalaň. Ynha, görersiňiz, meniň edenlerimi gaýtalasaňyz, horlanmaňyzam, kiçelmäňizem, semremäňizem togtajakdyr... Edil häzir nähili bolsaňyz, şonum ýalam bolup galarsyňyz.

Hünärmen muny aýdandan soň, olaryň gözüniň alnynda öz boý-agramyny ölçedipdir. Agramy ýetmiş baş kilogram, boýu-da bir metr ýetmiş dokuz santimetr bolupdyr.

Adamlar näme ederkä diýip hünärmenden gözlerini aýyrmadyrlar. Olar bir gulaga, bir göze öwrülip tiňkesini dikip durupdyrlar. Hünärmen ol ýurtda kyrk gije-gündiz bolupdyr. Soňra ol ýurduň ilatyny daşyna toplap:

– Şunça wagt araňyzda ýaşadym. Näme edendigimi gördüňiz. Sizem meniň edenimi etseňiz, meniň ýaly ýaşasaňyz, bu dertden halas bolarsyňyz!.. – diýipdir.

Diýmesine diýipdir welin, ol ýurduň adamlary hünärmeniň özlerinden üýtgeşik bir zat edenini görmändirler. Görselerem düşünmändirler. Hünärmen:

– Ynha, serediň, ýene gözüňiziň önünde ölçedýärin!.. – diýipdir.

Boý-agramyny ölçedipdir, agramy ýetmiş baş kilogram, boýy bir metr ýetmiş dokuz santimetr... Gelende nähili bolsa, häzirem şeýle. Ne semrän, ne-de horlanan zady bar. Ol ýurduň adamlary aňk bolup galypdyrlar. «Bu hünärmen bizden aýry, biziň edýän zatlarymyzdan başga näme etdi-de, hiç hili horlanmady?..» diýipdirler.

Hünärmen gämä münüp, ol ýurtdan gaýtmakçy bolanda:

– Düşünensiňiz-ä... – diýipdir. – Men näme eden bolsam, sizem şony ediň!.. Alla sizi öz penasynda saklasyn.

Hünärmen şondan öňki gije ýatmandygy üçin bu sözleri aýdan wagtynda kiçi dili görüňäňçä agzyny açypdyr, soňam uludan pallapdyr.

Ol ýurduň adamlary muny gören badyna, hemmesi birden gygyryşypdyrlar:

– Boldy...

– Hünärmen pallady...

– Hünärmen gerindi...

– Indi bildik onuň näme üçin horlanmandygyny...

– Hünärmen näme eden bolsa, bizem şony edeliň...

Şol günden soň, ol ýurduň ýaşaýjylary hünärmen pallady, gerindi diýip, olaram pallamaga, gerinmäge başlapdyrlar. Hakykatdanam, horlanmalary, kiçelmeleri, peselmeleri togtanmysyn. Iriler iri, maýdalar maýda bolup galyberenmişin. Hiç hili üýtgeşme bolmandyr. Çünki adamlar pallamakdan, gerinmekden ýaña kiçelmäge, ownamaga ýa-da ulalmaga, ýarsmaga wagt tapmandyrlar. Olaryň şo-ol pallap, şo-ol gerinip ýöruşlerimişin...

Terjime eden: Has TÜRKMEN. Satiriki hekaýalar